

Dómsmálaráðuneytið
Sölvhólsögötu 7
101 Reykjavík

Reykjavík, 11. febrúar 2022

Meðfylgjandi er umsögn **Solaris – hjálparsamtaka fyrir hælisleitendur og flóttafólk á Íslandi** um frumvarp til laga um breytingu á lögum um útlendinga (alþjóðleg vernd) sem lagt hefur verið fram á 152. löggjafarþingi 2021-2022.

Inngangur

Frumvarp til laga um breytingu á lögum um útlendinga var fyrst lagt fram á 149. löggjafarþingi (þskj. 1334, 838. mál) en náði ekki fram að ganga. Frumvarpið var lagt aftur fram á 150. löggjafarþingi (þskj. 1228, 171. mál) og náði ekki fram að ganga. Frumvarpið var endurflutt í þriðja skiptið á 151. löggjafarþingi (þskj. 1029, 602. mál) og náði ekki heldur fram að ganga í það skiptið. Frumvarpið er nú endurflutt í fjórða sinn. Frumvarpið hefur tekið breytingum á nýjan leik.

Solaris, ásamt fjölda samtaka og einstaklinga, hafa áður gert athugasemdir við fyrrgreind frumvörp til laga og lýst yfir áhyggjum af þeirri þróun sem endurspeglast í tilraunum stjórnvalda til þess að breyta lögunum sem fela í sér að þrengja töluvert að fólki á flótta, skerða mannréttindi þeirra og tækifæri þeirra til þess að fá alþjóðlega vernd á Íslandi.

Hið sama er uppi á teningnum núna. Töluvert magn af innihaldi frumvarpsins felur í sér enn frekari tilraunir til þess að brjóta á mannréttindum fólks á flótta, sem birtist meðal annars í því að færa á lögreglu og útlendingastofnun vald til þess að þvinga flóttafólk í líkamsrannsóknir sem og því að skerða á grundvallarþjónustu við fólk sem erfitt væri fyrir hvern sem er að lifa án.

Þar að auki felur frumvarpið í sér tilraunir til þess að færa embættismönnum einræðisvald yfir ákvarðanatöku í málefnum flóttafólks sem hefur áhrif á líf fólks til framtíðar, sem birtist meðal annars í því að færa á formanni kærunefndar útlendingamála og varaformanni sömu nefndar heimild til þess að úrskurða einir í málum flóttafólks. Færa má rök fyrir því að slíkt stangist á við grundvallarreglur réttarríkisins, stjórnsýslulög og alþjóðlega skuldbindingar íslenska ríkisins.

Frumvarpið er birtingarmynd kerfisbundins rasisma á Íslandi, stefnu stjórnvalda sem felur í sér að veita sem fæstum alþjóðlega vernd á Íslandi og mikla forréttindablindu höfunda frumvarpsins.

Það er margt í frumvarpinu sem mikilvægt er að bregðast við og hafa einstaklingar og samtök þegar gert svo.

Solaris – hjálparsamtök fyrir hælisleitendur og flóttafólk vilja þó sérstaklega gera eftirfarandi athugasemdir við frumvarpið:

1.gr.

Í b.lið er lagt til að eftirfarandi verði bætt við 25. tölul. 3. gr. laganna, *að með umsækjanda um alþjóðlega vernd sé ekki átt við útlending sem fengið hefur endanlega niðurstöðu í máli sínu á stjórnsýslustigi*. Þessi grein er liður í því að veita stjórnvöldum heimild til þess að svipta umsækjendur um alþjóðlega vernd grundvallarþjónustu sem þeir eiga rétt á. Slíkt er brot á mannréttindum fólks.

Lagst er gegn þessari grein.

5.gr.

Með þessari grein er lagt til að umsækjendur um alþjóðlega vernd verði sviptir grunnþjónustu 30 dögum eftir birtingu endanlegrar ákvörðunar í máli þeirra. Það þýðir að svipta eigi umsækjendur um alþjóðlega vernd framfærslu, húsnæði og heilbrigðisþjónustu sem eru grundvallarréttindi fólks. Áhrifin af því að svipta fólk slíkri grundvallarþjónustu geta verið margþætt þar sem oft er um að ræða fólk í sérstaklega viðkvæmri stöðu og fæstir hafa

tengslanet hér á landi. Slíkt hefur áhrif á velferð og heilsu fólks, stöðu þess og mannlega reisu. Ljóst er að fólk verður heimislaust, neyð mun aukast og fólk verður berskjaldað gagnvart hvers konar ofbeldi og misnotkun.

Við höfum þegar séð áhrifin sem það hefur á umsækjendur um alþjóðlega vernd að vera svipt framfærslu, húsnæði og heilbrigðisþjónustu af íslenskum stjórnvöldum. Eðli málsins samkvæmt var sú aðgerð úrskurðuð ólögmat. Það er með ólíkindum að verið sé að reyna að festa í lög réttinn til þess að svipta fólk þeirri grundvallarþjónustu sem þeir sem skrifuðu frumvarpið vilja eflaust ekki vera án.

Lagst er gegn 5. grein í heild sinni.

6.gr.

Með því að bæta við orðinu „verulega“ undan „auknar líkur“ er verið að þrengja enn frekar að möguleikum umsækjendum um alþjóðlega vernd til að fá mál sitt endurskoðað og þar með er verið að skerða réttindi fólks á flóttu.

Lagst er gegn þessari breytingartillögu.

Í 6.gr. er einnig kveðið á um að „formanni og varaformanni kærunefndar útlendingamála er heimilt að úrskurða einum í málum samkvæmt þessari grein.“

Gerð er alvarleg athugasemd við að embættismönnum séu færð einræðisvöld til þess að úrskurða um málefni umsækjenda um alþjóðlega vernd og sérstaklega því sem snýr að umsóknum um vernd. Slíkt getur ekki talist traustvekjandi, meðal annars út frá jafnréttis- og réttlætissjónarmiðum. Með þessari tillögu er verið að færa embættismönnum mikil völd sem hætta er á að verði misnotuð og notuð eftir hentisemi eða persónulegum skoðunum embættismanna.

Lagst er gegn þessari breytingartillögu.

7.gr.

Í 7. gr. er að finna breytingartillögu sem felur í sér verulegar takmarkanir á möguleikum þeirra sem hlotið hafa alþjóðlega vernd í öðru ríki til að fá umsókn um alþjóðlega vernd tekna til efnismeðferðar hér á landi. Þessi tillaga, sem hefur mætt mikilli andstöðu, er nú samt sem

áður lögð fram í fjórða sinn. Ítrekað hefur verið bent á grafalvarlegar og oft lífshættulegar aðstæður fólks sem hingað kemur í leit að vernd þrátt fyrir að hafa fengið vernd í öðru ríki, eins og til dæmis Grikklandi, Ítalíu og Ungverjalandi, þar sem aðstæður fyrir fólk á flótta eru verulega slæmar eins og ítrekað hefur verið sýnt fram á, meðal annars af Rauða krossinum. Mikilvægt er að útiloka ekki með þessum hætti möguleika fólks á að fá umsókn sína um vernd tekna til efnismeðferðar. Slíkt er skerðing á réttindum flóttafólks.

Þá er í sömu grein að finna breytingartillögu sem snýr að sérstökum tengslum við landið sem og breyting á afmörkun 12 mánaða frests. Þessar tillögur geta ekki talist til úrbóta fyrir fólk á flótta heldur er verið að þrengja enn frekar að réttindum flóttafólks og því er alfarið lagt gegn öllum þeim breytingum sem koma fram í 7.gr.

17.gr. – 19.gr.

Í 17.gr. er kveðið á um að lögreglu og Útlendingastofnun er heimilt að afla nauðsynlegra upplýsinga, gagna og vottorða frá öðrum stjórnvöldum í samræmi við 17. gr. vegna framkvæmdar ákvarðana samkvæmt grein þessari. Ef nauðsyn ber til að tryggja framkvæmd ákvörðunar er útlendingi skylt að kröfu lögreglu að gangast undir heilbrigðissskoðun og læknisrannsókn.

Í 18.gr. er einnig fjallað um að þvinga megir flóttafólk í heilbrigðissskoðun og læknisrannsókn.

Í 19.gr. er sérstaklega fjallað um að þvinga megir fólk á flótta í heilbrigðisrannsókn og læknisrannsókn til þess að framfylgja brottvísun fólks úr landi.

Gerð er alvarleg athugasemd við færa eigi íslenskum yfirvöldum heimildir sem ganga ansi langt á rétt fólks til þess að vinna með persónulegar og viðkvæmar upplýsingar fólks á flótta án þeirra samþykkis.

Gerðar eru alvarlegar athugasemdir við að Útlendingastofnun og lögreglu séu gefnar heimildir í lögum til þess að þvinga flóttafólk í líkamsrannsókn. Það er hættuleg þróun sem sæmir ekki lýðræðisríki sem segist virða mannréttindi fólks. Þá verður það að teljast varhugavert að setja eigi heilbrigðisstarfsfólk í þá stöðu að þurfa að lúta slíkum ólögum.

Um er að ræða inngríp í friðhelgi fólks sem færa má rök fyrir að standist ekki lög og stjórnarskrá Íslands sem og alþjóðlegar skuldbindingar íslenskra stjórnvalda. Ekki er hægt að

sjá hvaða lögmætu markmið ættu að nást með slíku þvinguðu líkamlegu inngripi í friðhelgi fólks. Þá er hætta á misnotkun á slíku valdi til staðar.

Solaris leggjast alfarið gegn greinum 17 – 19 í frumvarpinu.

Lokaorð

Íslensk stjórnvöld eru hvött til þess að falla frá þeim breytingartillögum sem snúa að málefnum fólks á flótta og finna má í frumvarpi þessu. Þá eru stjórnvöld hvött til þess að gera ekki frekari tilraunir til þess að leggja fram umrætt frumvarp og umræddar breytingar á lögum um útlendinga (alþjóðleg vernd) heldur endurskoða lögin á grundvelli mannúðar og mannréttinda. Solaris – hjálparsamtök fyrir hælisleitendur og flóttafólk á Íslandi eru tilbúin til þess að leggja stjórnvöldum lið í slíkri vinnu.

Fyrir hönd Solaris,

Sema Erla Serdaroglu,
stjórnarformaður.